

Bein Hazmanim

Shiur# 569 | July 25th 2026

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך (ו—ו).
על לבבך היינו חקוק בלבבך **ושננתם** לבניך כלומר אז יעלה בידך להכניסם בלב בניך כי דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב.
(הרבי הקדוש מטשערנאביל זצ"ל).
וכן השיב הרבי הקדוש מקאצק זצ"ל לחסיד אחד שהתנצל לפניו שבניו אינם רוצים ללמוד, שאם רוצה שבניו ישקדו בלימוד אז ילמוד קודם בעצמו וממנו ילמדו בניו כי כן כתוב בפירוש בתורה קודם **„ושננתם“** אתם ואחר כך **„לבניך“**.

העיקר — ההנהגה בבית!

פעם, באסרו חג שבועות, כשהתכוונו החסידים לנסוע לביתם, כינס אותם, האדמו"ר רבי **שמחה בונם** מפשיסחה זצ"ל, וכה אמר להם:

— מצינו לאחר "קבלת התורה", אמר הקב"ה למשה: "לך אמור להם, שובו לכם **לאהליכם**" (דברים ה', כ"ז). כלומר, אמנם, הם קיבלו את התורה, מעתה "לך אמור להם", שהעיקר הוא, איך תהיה התנהגותם בבית.

— "שובו לכם לאהליכם"...

יום הכפורים פרק שמיני יומא פב.

יהרג ואל יעבור אף גערה המאורסה יהרג ואל יעבור ורוצח

תוספות ישנים
בן שמונה בן תשע
מוחנכין ובתינוקות.
ק"ל דאמר' בגי' פרק מי
שאמר הריני נזיר מגלה (דף
סה:) גמרא האיש מדיר את
בנו בגי' דכר' ל דאמר כדי
לחנכו במצות בנו אין בזה
לא דבחו אין חייב להנכה
וי"ל דהתם לא איירי אלא
דוקא לענין נזירות אבל
ודאי לענין שאר מצות חייב
לחנכה וא"ת הא דאמרין
בכל דוכתא¹ קטן אוכל
נבילות אין צ"ד מנזין
להפרשו השתא חנוכי
מחנכין אפרושי מאיסורא
מייבטא ואומר ה"ר אליעזר
ממין דחיטך לא שייך אלא
שיעשה מצוה ולא פרושי
מאיסורא והא (דמוהרין)

לחולה ור' יוחנן אמר שמים לצריא ואחת לחולה: אמר ר' יוחנן.
א מחנכין אותה שנה סמוך לפרק' בחולה ושמים לצריא: תא שמע דתנא
פני שמים: ר' יוחנן גיחא. ומוקי לה שנה לחולה ושמים לצריא:
סמיטוכין לשעות לדידהו ג' שנים הוי דהא אמר רב הונא צמיטוקת
שנים: מאי חינוך דקתני השלמה. דדצריהם ולדידן נמי השלמה
גוברא שהריחה. העובר מריח ריח תצטיל והוא² מתאוה לו ואם אינה
וכן אם אינו אוכל: גמ' בוש. פלך. תוחצין לה כוש צרוטב של אותו
אינו חציב: בי באשר יקום. צנערה המאורסה כתיב: מה למדנו מרוצח
נערה המאורסה ניתן רשות. למליל להצילה מצעילה זו צנפשו של צועל
יש מושיע יושיענה בכל ידי תשועה³: רוצח יהרג ואל יעבור. אם
כדמפרש לקמן: אף גערה המאורסה. אם יאמרו צעול ארוסת חצירך
יא אינה עושה כלום דקרקע עולם צעלמא היא ורביה לדבר אסתר⁴:

ורוצח

[דקרינן] הכא [חיטין] צמה שמעין אותו צוה"כ אין זה אפרושי מאיסורא שמפרשין אותו מלאכול אלא הוא חיטך שמחנכין אותו
במצות ועינתם את נפשותיהם ור' אומר דחיטך לא שייך אלא באב אבל באדם אחר לא שייך ביה חיטך הלכך נמי אין מהרין
להפרשו ומעשה דהילמי המלכה שישנה היא ושננה צוה צוה⁵ שמה הוה להם אב וחנכס כקן ואפילו לא היה להם אב היתה
מחנכתם למצוה צעלמא. מ"ר: חוץ מצ"ז וגילויי צדירות ושיפכות דמים. הקשה רבינו יצחק ורבינו יעקב על הא דאמרין

האשה נקנית פרק ראשון קדושין ל

סוף אמינא לים לשטן גירא בעיניך. כלומר הייתי מתגרה בו ושטן
הוא יצר הרע ולא אירא שיחטילני: אדידך על נוארי דכריך. בעוד
ידך תקיפה על בך קודם שיגדיל ולא יקבל תוכחתך השיאו אשה:
משיסר. שגין הגיע זמן לכנס ויתר מעשרין ותרתיין אל תאחרו
לשון אחר אדידך על נוארי דכריך תורה אור

הוה אמינא *לשמן גירא בעיניך א"ל רבא
לר' נתן בר אמי אדידך על נוארי דכריך
משיסר ועד עשרים ותרתי ואמרי לה
מתמי סרי עד עשרים וארבעה בתנאי
חנך⁶ לנער על פי דרכו ר' יהודה ורבי
נחמיה חד אמר משיסר ועד עשרים
ותרתיין וחד אמר מתמי סרי ועד עשרים
וארבעה: עד היכן חייב אדם ללמד את
בנו תורה אמר רב יהודה ארר שמיאל רוח

בשעה שעוד ידך תקיפה עליו הוי
זהיר ללמדו תוכחות ואזהר ומט
משיסר ועד עשרים ותרתיין צריך
משיסר אין בו דעת לקבל תוכחות
כל כך ואל תכבד יסורין ותוכחות
ויתר מעשרים ותרתיין יש לחוש שלא
יבעט וזה עיקר: על פי דרכו. דרך
שכל ימיו יהא מחנך בו חטך לו
בנערותו ואחריו נערותו רבי יהודה
ורבי נחמיה ס': וכולון בן דין תלמיד

משיטול ידיו ורבי חנינא אמר משיסר תגורו ומפרש התם הא לן
והא להו וע"כ רבי חנינא אע"ג שהיה מארץ ישראל היה מדבר
לתלמידים שלפניו מצביל כדאמר' התם הני חברין צבילי כיון דשרו
המנייהו לא מערתי להו משמע דבני צביל היו רגילין בהתרת חגורה
ומיהו קשה מהא דאמר בפרק כילד
מכרכין (ברכות דף מה.) דקאמר רב
חסדא על הארץ ועל פירותיה ורבי
יוחנן אמר על הארץ ועל הפירות
ופריך עלה דרב חסדא אינה אכלי
ואין מכרכים ומשני אפוך ומאי
קשיא דלמא רב חסדא שהיה מצביל
מדבר לתלמידים שהיו לפניו מא"י ור'
יוחנן לבני צביל כמו בכל דוכתי וי"ל
דקיס להו ללא הווצאותה שעה תלמידי
דרב חסדא מתלמידי א"י ומיהו נראה

שולחן ערוך הרב יורה דעה הלכות תלמוד תורה קונטרס אחרון פרק א הערה א

דהיינו בשנה חמישית כו' בביתו כו'. עיין ב"ח שנדחק מאד לפרש פירוש זר בלשון הגמרא מקרא זו תורה, לפ"ד הרמב"ם וטור וש"ע שכתבו גם נביאים וכתובים. ואשתמיטתיה לשון הסמ"ג דפירש בהדיא דבגמרא מיירי לענין שילמדנו בעצמו קודם שיהיה בן שש או בן שבע שאז יוליכנו אצל מלמדי תינוקות ע"ש. וטעמו ונימוקו עמו, דאי אפשר לומר כדמשמע לכאורה מלשון רש"י דאין חובת בנו עליו רק מקרא לחוד, דא"כ לענין משנה ותלמוד בנו הוא כאחר ממש, ואמאי נדחית מצות תלמוד תורה לעצמו שהוא חיוב דאורייתא בשביל לימוד בנו כשהוא נבון ומשכיל יותר. ותדע מדאמר רבי יהודא אם היה בנו כו' בנו קודמו בנו דווקא. וכן משמע מלשון הטור וש"ע סימן רמ"ו ומי שאי אפשר לו כו' ע"ש. אלא ודאי דבלימוד בנו מקיים מצות ולמדתם אותם את בניכם גם בלימוד תורה שבעל פה. ואדרבה עיקר הכתוב קאי אתורה שבעל פה, כדאיתא ריש פ"ב דברכות כי היכי דליגרסו בהו, דהיינו תורה שבע"פ שיכול לגרוס גם כשהולך בדרך משא"כ דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה. ועוד איך יסתום התלמוד נגד הספרי דושננתם לבניך אלו התלמידים כו'. ובפרט דרישא דספרי דושננתם שיהיו דברי תורה מחודדים כו' הובאה בגמרא שם. ולהקדים, ודאי דגם בתורה שבע"פ מצוה להקדים, וגם לבן בתו ובן בן בנו לפי דעת הש"ך, וגם לא פריך מידי מזבולון בן דן, דעכ"פ ודאי אין איסור להקדימו גם למשנה ותלמוד. ואין לומר דמיירי בשכר, דהא בימיהם לא היו נוטלין שכר על משנה ותלמוד, כדאיתא בנדרים דף ל"ז הא קמ"ל דאפילו כו'. ומשום הכי פירש הסמ"ג העומד בשיטת הרמב"ם, דכל הסוגיא מיירי לענין ללמוד האב בעצמו עם בנו, וזה היה ענין תמוה ומילתא דתמיהא מידכר דכירי לה בימיהם עובדא דזבולון שלימדו אבי אביו בעצמו מקרא כו', ולא הוליכו למלמדי תינוקות שלומדים אצלם כל הנערים שבעיר מקרא, וגם היו מלמדים ממונים וקבועים למשנה כדאיתא בירושלמי הובא בסמ"ג, וסלקא דעתא דשמואל סבירא ליה דדינא הכי דמצוה ללמוד עמו בעצמו אם יכול. ותקנת יהושע בן גמלא לא היתה אלא בשביל מי שאין לו אב, כדאיתא בגמרא. וקודם לכן מי שיש לו אב והיה מעלהו, היינו מי שאינו יכול ללמוד עמו בעצמו. ופריך מברייטא לימדו מקרא כו'. ואמר רבא זו תורה, ולא קאמר כל התורה דוקא אלא תורה סתם, דהיינו שתחלת לימודו של הבן קודם שיגיע לבן שש שיוכל לעזוב את אביו לילך לבית הספר לכל היום, כדאיתא בעירובין ריש פ"ח הא דאיתיה לאבוה כו', ילמוד עמו אביו תורה מעט מעט כמה שיוכל שאת, עד שיהיה בן שש וילך אצל מלמדי תינוקות, ושם יקרא נביאים וכתובים משנה ותלמוד, אם כבר גמר את התורה בבית אביו, ואם לאו יגמרנה שם ג"כ. וגם אפשר דעפ"י הרוב יוכל לגומרה בבית אביו מאחר שמהתחיל לדבר מלמדו מעט מעט, והיינו בכתב כדמשמע בסמ"ג, אבל נביאים וכתובים ודאי לא שכיחא כלל שיוכל לגמור קודם שיהיה בן שש ברוב התינוקות, ומשום הכי מפרש רבא דמקרא זו תורה הוא שמלמדו האב בעצמו. אבל משיכול לעזוב את אביו ולילך לבית הספר אין על האב רק לטרוח למצא לו מלמד שילמדנו, ואם לא מצא בחנם יתן שכר, אבל ליכא שום מצוה ללמוד עמו בעצמו דוקא, דלא שייך הכא לפסוק דין קדימה לומר דמצוה להקדים האב דוקא למלמדים אחרים, דהא איכא טובא דעדיפא מיניה, וגם בדליכא הרי לא מן הכל אדם זוכה ללמוד, דאפילו לחוץ לארץ מותר לצאת מהאי טעמא, הלכך לא שייך בזה כלל מצות קדימה למסקנא.

[ולזה י"ל שנתכוין ג"כ רש"י במ"ש שאין חובת בנו עליו כו', ר"ל ללמוד בעצמו דוקא רק ילמוד אצל אחרים. דודאי אינו ר"ל ילמד לעצמו לבדו ממש, שהרי לא נכתבה תורה שבעל פה בימיהם. ואפשר דלרש"י אין על האב אפילו לטרוח להוליכו להמלמד רק ילך לו בעצמו לרצונו, כי מלמדי משנה ותלמוד היו מצויים לרוב בחנם, כדמשמע בגמרא דמי שיש לו אב היה מעלה לירושלים כו', והיינו למקרא לבד, ואיך ילמוד עדיין משנה וגמרא, אלא ודאי דלמשנה וגמרא מצויין חכמי ישראל לרוב שמקיימין ושננתם לבניך אלו תלמידים שרוצים ללמוד, רק למקרא שהנער נער ואינו חפץ ללמוד רק מי שיש לו אב האב מעלה לירושלים, משום שחכמים שבעיר הם עוסקים בלימוד משנה וגמרא לתלמידים. ומשום הכי ס"ל לרש"י דאין על האב לכופו, כי מאחר שאין לו דין קדימה ללמוד בעצמו א"כ אם ירצה יוכל ללמוד מהרבה חכמים שבעיר. וגם במקרא אשכחן דמאן דקרי קרי דלא קרי כו', רק שהאב חייב לעשות שלו ללמוד מקרא לקיים ולמדתם את בניכם כמשמעו ללמוד בעצמו דוקא, משום שעדיין אין דעת בבנו לילך מעצמו להמלמדים וגם אין מצויין כל כך, משא"כ במשנה וגמרא המצוה היא על האב כמו על האחרים בשה ממש מדכתיב ושננתם לבניך אלו התלמידים. ואין דין קדימה על האב, אלא לענין שאם אינו יכול ללמוד בעצמו שאחרים פטורים לגמרי והאב חייב ליתן שכר אם ירצה הבן ללמוד, כי מצותו עליו לענין שכר בלבד כמ"ש רמב"ם, ומשום הכי בנו קודמו אם הוא זריז כו', אבל לא לענין כפייה מדאורייתא, אלא משום חינוך מדרבנן מבר שיתסר כו'. רק במקרא צריך לקיים הכתוב כמשמעו דוקא ללמוד בעצמו, או יטרח ויוליכנו למלמד דשלוחו כמותו. משא"כ בנביאים וכתובים שניתנו אח"כ ולא קאי עליהו קרא דולמדתם אותם את בניכם. ואף שניתנו למשה מסיני מ"מ היו מסורים בע"פ עד שנכתבו ע"י הנביאים, ולכך דינם כתורה שבע"פ במקום שמצויים מלמדים בחנם, ואם לאו יתן שכר כשירצה הבן ללמוד אצלם].